

נ.צ: 17178.13083
 גוש: 30032
 הכרזת האתר: י-4318 עמ' 4031 13.7.95
 רחוב: חטיבת ירושלים
 תאור כללי: שרידי חומות ושערים
 הקשר סביבתי: אתר בשצ"פ בלב המרקם האורבני

שמות אחרים: אין

יעוד המקום: אתר להמחשה ארכיאולוגית
 בעלות: ?
 מפעיל המקום: אין
 שימוש כיום: שטח פתוח ללא טיפול

גודל: קטן מאוד, כ- 1/2 דונם
 חפירות: בליס פ' ג', דיקי א' ק', חן ד', מרגלית ש', פיקסנר ב'
 ניצפות: נמוכה מאוד
 תיצפות: בינונית

תאור הממצאים:

שער ושרידי חומה, שנחשפו בסוף המאה ה-19 ע"י החופרים בליס ודיקי. השער זוהה כ"שער האיסיים" אותו מתאר יוסף בן מתתיהו: "...מרוח מערב, החלה במקום ההוא, ועברה דרך המקום הנקרא בית צוא אל שער האיסיים, ומשם נסבה לרוח דרום ועברה על מעיין השילוח" (מלחמות ה', ד' ב'). רוחב השער: 2.66 מ'. תחת סף השער נחשפה תעלת שופכין. החרסים שנמצאו סמוך למזוזות תוארכו לתקופה החשמונאית ולראשית תקופת הורדוס. השער משולב בחומת העיר הדרומית. תחת חומה זו נחשפו שרידיה של חומה נוספת, אף היא מהתקופה החשמונאית, ומתחתיה שרידי חומה נוספת (שלישית במספר) ששימשה, ככל הנראה, כחומת העיר מימי בית ראשון. יתכן ותוואי חומה קדומה זו, מימי בית ראשון, השפיע לימים על מהלך חומת העיר ה"ראשונה" מימי בית שני.

תקופות: ברזל, חשמונאית, הרודיאנית, רומית

רמת השתמרות: בינונית/נמוכה

ממצא מיוחד:

פוטנציאל לחפירה עתידית: 1, 2, 3, 4, 5

מידע נוסף:

מראה כללי מחוץ לחומת ביה"ק

יחס אתר-סביבה:

חלקו הדרומי של האתר סמוך לרח' חטיבת ירושלים, וחלקו הצפוני מצוי בתוך שטח בית הקברות הפרוטסטנטי. לאחר כיסוי חלקי של הממצאים לצורך שימורם, ועקב חוסר תחזוקה, קשה להבחין כיום בשרידים. האתר איננו מגודר אך קיר נמוך לאורך שפת הכביש, והעדר אפשרות חניה בסמוך, משאירים את האתר "מחוץ לתחום". לא קיים שילוט/הפנייה לאתר.

נגישות: בינונית. על אף סמיכות האתר לכביש, אין מדרכה או אפשרות חניה מוסדרת לרכב.

שימור:

מצב השתמרות: באתר בוצעו עבודות שימור בשנים: 1994, 1996, 1997. העבודות כללו: ייצוב יסוד החומה, מילוי מישקים, ניכוי צמחיה, מילוי בורות חפירה, כיסוי חלקי של האתר. כיום האתר מוזנח וגדלה בו צמחיית פרא.

טכנולוגיות: בניית גזית, דבש.

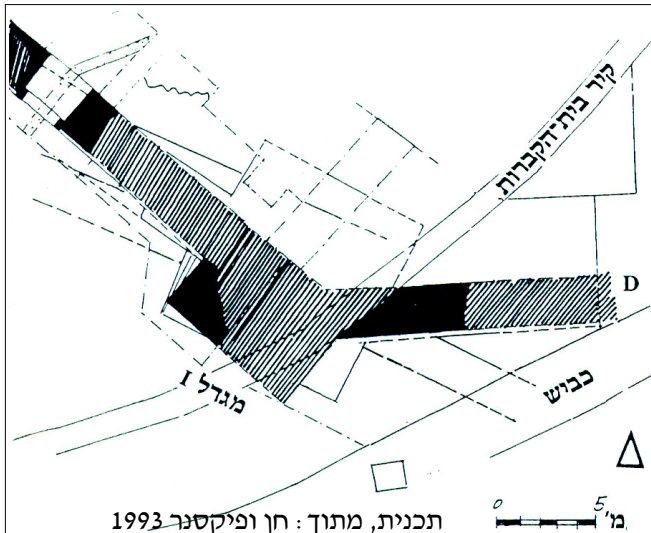
מסקנות:

לאתר חשיבות רבה מבחינה ארכיאולוגית, היסטורית ונופית.

- יש לבצע עבודות שימור דחופות באתר, לאור מצב ההשתמרות הגרוע.
- יש לדאוג לתחזוקה קבועה באתר.
- על השרידים (החומה והשערים) להשתלב בפיתוח כולל של הר ציון, כשרידים המעידים על היות ההר חלק משטחה של העיר לאורך שנים רבות.
- יש להדגיש את קו החומות בעזרת שחזור מינימלי של תוואי החומה
- יש ליצור קשר בין השרידים משני עברי חומת בית הקברות.
- יש להסדיר אפשרות עצירה וחנייה סמוך לאתר. יש להבטיח מערך שילוט והמחשה.
- אין לאפשר הרחבה של הכביש באזור זה לכיוון האתר.

היחס לאתרים נוספים בסביבה הקרובה: האתר ממוקם במורדות הר ציון (59), סמוך לאתרים נוספים בהר כדוגמת קבר דוד וחדר הסעודה האחרונה (60), סנט פטר אין גליקנטו (62) ועוד. **ייתכנות תיירותית:** לאחר שילוב בפיתוח הר ציון: בינונית, ברמה ארצית.

■	ערך ארכיאולוגי מיוחד
■	ערך היסטורי
□	ערך דתי-תרבותי
□	ערך אדריכלי/טכני
■	מייצג תקופה
□	ערך נופי
■	נדירות
■	רמת השתמרות
■	מקבץ
■	פגיעות

ביבליוגרפיה:

סקר ירושלים [102] אתר 405
תיק שימור מס. 15, תחום שימור, רע"ת
חן ופיקסנר 1993

Chen and Pixner 1993
Bieberstein and Bloodhorn 1994,2: 114-127,
163-168

ממלא הנתונים:

שחר פוני - אדריכל
גיון זליגמן - ארכיאולוג
תאריך עדכון: קיץ 2003

שרידי חומה (במהלך ביצוע עבודות שימור.
כיום : מכוסה חלקית)

שרידי חומה

שרידי חומה (במהלך ביצוע עבודות שימור.
כיום : מכוסה חלקית)

שרידי חומה

שרידי חומה (במהלך ביצוע
עבודות שימור. כיום : מכוסים)

שרידי חומה (במהלך ביצוע
עבודות שימור. כיום : מכוסים)